

Ján Richter

minister práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Bratislava 14. januára 2014
Číslo: 1598/2014

Dovoľte mi zaujať stanovisko k Vášmu listu ohľadom pripravovanej ratifikácie „Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a boji proti nemu“. V tejto súvislosti považujeme za vhodné uviesť, že Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR gesturuje problematiku násilia na ženách a podporuje prijatie tohto Dohovoru RE zo strany Slovenskej republiky v roku 2014. Uvedený Dohovor RE aj ja sám považujem za jedinečný nástroj v oblasti pomoci ženám v neľahkom úsilí našej spoločnosti za odstránenie násilia na ženách a domáceho násilia.

Dňa 18. decembra 2013 schválila vláda Slovenskej republiky svojim uznesením č. 730 *Národný akčný plán pre elimináciu a prevenciu násilia na ženách na roky 2014-2019* (ďalej len „NAP“), v ktorom okrem iného uložila ministromi spravodlivosti plniť úlohy NAPu. K týmto úlohám patrí aj úloha č. 2 v znení: Pripraviť a predložiť materiál na rokovanie vlády SR „Návrh na ratifikáciu Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a boji proti nemu Slovenskou republikou“ s termínom na rok 2014“. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR ako gestor problematiky násilia na ženách trvá na plnení NAPu a aj tejto úlohy v schválenom znení.

Jednoznačnú podporu ratifikácii Dohovoru vyjadrila aj Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktorá tým podporila rovnaké stanovisko Výboru pre rodovú rovnosť. Podporné stanovisko vyslovuje aj odborná obec, ktorá sa venuje problematike násilia na ženách a domáceho násilia. V tejto súvislosti považujem za potrebné zdôrazniť, že pre ministerstvo je rozhodujúci názor odborný, nie ideologický.

Pre bližšie ozrejmienie stanoviska ministerstva v prílohe prikladám Stanovisko k analýze Fóra pre verejné otázky k zastaveniu ratifikácie Dohovoru RE o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a boji proti nemu, ktorým zdôvodňujem nesúhlas s Vami predloženým návrhom.

S pozdravom

Fórum pre verejné otázky, o.z.
Fándlyho 10
811 03 Bratislava 1

Stanovisko k analýze Fóra pre verejné otázky k zastaveniu ratifikácie Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu voči ženám a domácemu násiliu a boja proti nemu (ďalej len „Istanbulský dohovor“)

Slovenská republika (ďalej len „SR“) od svojho vzniku venovala sústredenú pozornosť podpore a ochrane ľudských práv, vrátane ľudských práv žien, ako aj eliminácii všetkých foriem diskriminácie žien. Svoje záväzky v tejto oblasti SR kontinuálne posilňovala tak v procese integrácie do všetkých významných medzinárodných organizácií, predovšetkým **Organizácie Spojených národov (OSN), Rady Európy (RE), Európskej únie (EÚ) a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)** ako aj prácou v ich orgánoch. Na aktuálnom 68. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN (17. 9. 2013 - september 2014) SR deklarovala, že sa bude naďalej zaoberať za posilnenie a zefektívnenie ochrany ľudských práv, demokracie a princípov právneho štátu a že bude naďalej aktívne vystupovať proti mučeniu a inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu a trestaniu, ako aj proti rodovej diskriminácii, násiliu, vynúteným manželstvám a sexuálnemu násiliu.

Slovenská republika sa prihlásila ku všetkým dôležitým medzinárodným dokumentom upravujúcim práva žien, z ktorých najvýznamnejší je **Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien** (č. 62/1987 Zb.), tzv. CEDAW Dohovor. V roku 2000 vláda SR ratifikovala **Opčný protokol k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien** (č. 343/2001 Zb.). Od roku 1993 sa vládne delegácie SR zúčastňovali medzinárodných konferencií OSN a RE o ľudských právach žien, výsledkom ktorých boli viaceré akčné platformy a deklarácie. Slovenská republika prevzala na seba politický záväzok presadzovať vo svojej vnútroštátnej politike odporúčania týchto konferencií, vrátane opatrení zameraných na elimináciu násilia páchaného na ženách. Medzi najvýznamnejšie dokumenty v tejto oblasti patria: **Deklarácia OSN o odstránení násilia páchaného na ženách** (1993), **Pekinská Deklarácia a Akčná platforma** (1995), **Odporúčanie Rec (2002)5 Výboru ministrov členských štátov RE o ochrane žien proti násiliu a mnohé ďalšie**.

Členské štáty v nich oficiálne deklarovali, že presadzovanie rovnosti medzi mužmi a ženami je prioritnou záležitosťou medzinárodného spoločenstva a ľudské práva žien a dievčat sa považujú za neodňateľnú, integrálnu a nedeliteľnú súčasť univerzálnych ľudských práv. Násilie páchané na ženách sa považuje za otázku ohrozených ľudských práv. Všetky zúčastnené krajiny, vrátane SR, svojim konsenzuálnym stanoviskom vyjadrili politickú vôľu zasadzovať sa proti všetkým formám násilia páchaného na ženách a vyvíjať stratégie na elimináciu tohto javu.

Slovenská republika si je vedomá svojich ľudskoprávných záväzkov v oblasti násilia páchaného na ženách a plne sa hlási k univerzálnemu rozvoju a ochrane ľudských práv a základných slobôd. Aj preto patrila SR v máji 2011 k prvým signatárom **Dohovoru RE o predchádzaní násiliu voči ženám a domácemu násiliu a o boji proti nemu**. Predseda vlády SR Robert Fico osobitne ocenil práve tento krok a pripomenul verejnosti, že **„Výraznou mierou sme sa zasadzovali o prijatie Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu voči ženám a domácemu násiliu a o boji proti nemu. Boli sme medzi prvými štátmi, ktoré túto medzinárodnú zmluvu podpísali“** (Príhovor Roberta Fica na konferencii Fóra podnikateliek Slovenska, 3.12.2013).

Uznesením č. 297 zo dňa 4.5.2011 vláda SR (ktorej súčasťou bolo aj KDH) súhlasila s podpisom Dohovoru RE o predchádzaní násilliu na ženách a domácemu násilliu a boji proti nemu (ďalej len „Dohovor“) s výhradou ratifikácie s tým, že jej bude Dohovor po podpise znovu predložený. V bode B predmetného uznesenia odporúčala prezidentovi splnomocniť ministra zahraničných vecí a ako alternáta štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí SR, alebo stáleho predstaviteľa SR pri RE v Štrasburgu na podpis Dohovoru s výhradou ratifikácie. V bode C uznesenia uložila ministerke spravodlivosti v spolupráci s vymenovanými ministrami a vedúcimi ďalších ústredných orgánov verejnej správy a orgánov sceloslovenskou pôsobnosťou a zástupcami vybraných mimovládnych organizácií pôsobiacim v oblasti predchádzaní násilliu na ženách a domácemu násilliu a boja proti nemu, vykonať právnu analýzu Dohovoru a v prípade potreby predložiť na rokovanie vlády návrh potrebných legislatívnych úprav na zabezpečenie vykonávania Dohovoru do 30.6.2013. Zároveň uložila ministerke spravodlivosti predložiť na rokovanie vlády návrh na ratifikáciu Dohovoru po vykonaní právnej analýzy a po prijatí potrebných legislatívnych opatrení zabezpečujúcich vykonávanie Dohovoru do 31.12.2013. V súčasnosti prebieha v súvislosti s ratifikačným procesom práve predmetná analýza potrebných legislatívnych opatrení.

Z hľadiska riešenia problematiky násillia na ženách prijali členovia vlády SR aj určité medzinárodné politické záväzky. 24. septembra 2012 sa v New Yorku v rámci 67. zasadnutia **Valného zhromaždenia OSN** uskutočnilo zasadnutie na vysokej úrovni k princípom právneho štátu (rule of law) na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni. Na podujatí sa SR pripojila k ďalším krajinám a predložila svoje národné dobrovoľné záväzky (*voluntary pledges*) smerujúce k podpore princípov právneho štátu.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR na základe konzultácií s ministerstvom spravodlivosti predložilo a deklarovalo v mene SR nasledujúce národné záväzky:

- do konca roka 2013 ratifikovať Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení;
- do konca roka 2013 ratifikovať Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácemu násilliu a o boji proti nemu;
- posilniť právny a inštitucionálny rámec za účelom uznania práv žien proti všetkým formám násillia proti ženám, ktoré je v súlade s medzinárodným právom ľudských práv chápané ako porušovanie ľudských práv a forma diskriminácie žien;
- zdržať sa akejkoľvek formy násillia proti ženám a zabezpečiť, aby štátne orgány, vrátane súdnych orgánov konajúcich v mene štátu, konali v súlade s týmto záväzkom dodržiavania ľudských práv žien;
- prijať všetky potrebné legislatívne a iné opatrenia na náležité predchádzanie, vyšetrovanie, trestanie a poskytnutie odškodnenia za skutky násillia proti ženám neštátnymi subjektmi.

Medzinárodnou iniciatívou na pôde OSN je aj kampaň COMMIT na podporu globálnej kampane **Generálneho tajomníka OSN UNITE** za ukončenie násillia na ženách. V rámci medzinárodnej kampane v januári 2013 minister práce, sociálnych vecí a rodiny vyjadril podporu kampani s nasledujúcimi konkrétnymi záväzkami ako je prijatie konkrétnych krokov na podporu existujúcich a rozšírenie nových poradenských

a ubytovacích služieb pre ženy zažívajúce násilie v intímnych vzťahoch, zabezpečenie legislatívneho rámca a vypracovanie štandardov pre tieto služby; ďalej vytvorenie Koordinačno-metodického centrum pre domáce a rodovo podmienené násilie a vytvorenie národnej bezplatnej nonstop linky pre obeť domáceho násilia v zmysle koordinovaného postupu štátov EU (číslo 116 016). Jedným zo záväzkov bolo aj prijatie nového Národného akčného plánu pre elimináciu a prevenciu násilia na ženách, reflektujúceho záväzky štátov vyplývajúce z Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilia na ženách a domácejmu násiliu a boji proti nemu.

18. decembra 2013 schválila Vláda SR uznesením č. 730 **Národný akčný plán pre elimináciu a prevenciu násilia na ženách na roky 2014-2019** (ďalej len „NAP“), v ktorom o.i. uložila ministrom spravodlivosti plniť úlohy NAPu. K týmto úlohám patrí aj č. 2 v znení „Pripraviť a predložiť materiál na rokovanie vlády SR „Návrh na ratifikáciu Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilia na ženách a domácejmu násiliu a boji proti nemu Slovenskou republikou“ s termínom na rok 2014.

Stanovisko k jednotlivým výhradám Fóra pre verejné otázky:

Občianske združenie Fórum pre verejné otázky vychádza vo svojej analýze zo 4 dôvodov zastavenia ratifikácie Dohovoru, ku ktorým zaujímame nasledovné stanovisko:

1. Terminológia

Namietané pojmy ako *rod*, *rodová rovnosť* a *rodová identita* sú v súčasnosti bežne používané a definované v medzinárodných dokumentoch aj vo vnútroštátnej legislatíve. Ako príklady uvádzame: **Zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov** (tzv. antidiskriminačný zákon), ďalej **Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy**, ako aj stratégie a akčné plány v oblasti rodovej rovnosti a násilia na ženách, ktoré boli schválené vládou SR.

Z medzinárodných záväzkov je to najmä **Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien** (č. 62/1987 Zb., ďalej CEDAW), ktorý v následnom dokumente Všeobecné odporúčanie č. 28 o základných povinnostiach zmluvných štátov podľa článku 2 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien definuje pojmy *rod* a *rodová rovnosť*.

Čo sa týka pojmu *rodovo podmienené násilie*, CEDAW Výbor vo svojom **Všeobecnom odporúčaní č. 19** - Násilie na ženách definoval tento druh násilia nasledovne:

Ods. 1: „*Diskriminácia žien je definovaná v článku 1 Dohovoru. Definícia diskriminácie zahŕňa rodovo podmienené násilie, t.j. násilné činy, ktoré sú namierené proti žene, lebo je žena, resp. ktoré majú na ženy neprímeraný dopad. Patrí sem každý prejav rodovo podmieneného násilia, ktorý má alebo by mohol mať za následok telesnú, sexuálnu alebo duševnú ujmu alebo utrpenie žien, hrozba takýmito činmi, zastrašovanie a iné formy obmedzovania slobody. Rodovo podmienené násilie môže byť v rozpore s konkrétnymi ustanoveniami Dohovoru bez ohľadu na to, či sa násilie v týchto ustanoveniach výslovne uvádza*“. Podľa ods. 2: „*Diskrimináciou v zmysle článku 1 Dohovoru je rodovo podmienené násilie, ktoré obmedzuje alebo znemožňuje uplatňovanie ľudských práv a základných*

slobôd žien, ktoré vyplývajú zo všeobecného medzinárodného práva alebo z ľudsko-právnych dohovorov“.

Na úrovni EÚ ide najmä o **Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES z 5. júla 2006 o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania**, ktorá o. i. vyslovene zakazuje diskrimináciu aj z hľadiska sexuálnej orientácie a zmeny pohlavia osoby (rodová identita); ako aj **Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV** a ktorá opakovane používa pojem *rodovo motivované násilie*.

2. Závazky smerujúce k odstráneniu stereotypov:

Tieto záväzky sú definované v medzinárodne záväzných dokumentoch, ktorými je SR viazaná, a to najmä v **Dohovore o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien** a následne, vo všeobecných odporúčaní CEDAW Výboru (č. 19 a č. 28).

Podľa čl. 5, ods. a.), štáty príjmu všetky príslušné opatrenia „na zmenu spoločenských a kultúrnych zvyklostí, pokiaľ ide o správanie sa mužov a žien, s cieľom dosiahnuť odstránenie predsudkov a všetkých iných praktík založených na myšlienke podriadenosti a nadradenosti niektorého z pohlaví alebo na stereotypných úlohách mužov a žien“.

Podľa Všeobecného odporúčania CEDAW Výboru č. 19, komentár k čl. 2 písm. f), čl. 5 a článok 10 písm. c): „Tradičné názory, podľa ktorých sú ženy považované za podriadené mužom, alebo ktoré im pripisujú stereotypné roly, prispievajú k pretrvávaniu zvykov, ktorých súčasťou je násilie alebo nátlak, ako napr. násilie a zneužívanie v rodine, manželstvá z donútenia, vraždy/samovraždy kvôli venu, kyselinové útoky a ženská obriezka. Takéto predsudky alebo zvyklosti môžu ospravedlňovať rodovo podmienené násilie ako určitú formu ochrany alebo kontroly žien. Zámerom takéhoto násillia namiereného proti telesnej a duševnej integrite žien je zbaviť ich možnosti rovnoprávneho užívania a uplatňovania ľudských práv a základných slobôd a povedomia o nich“.

V tejto súvislosti by sme chceli zdôrazniť, že vzťah k tradícii nedáva žiadnu legitimitu postupom, ktoré vedú k ponižovaniu žien a k páchaniu násillia na nich.

3. Závazky vedúce k vzdelávaniu o rodovej rovnosti a odstránení násillia na ženách:

V súvislosti s vašimi výhradami si vás dovoľujeme uistiť, že čl. 14 Istanbulskeho dohovoru nepredstavuje nástroj na presadzovanie *rodovej ideológie*, ako uvádzate. SR vo svojich legislatívnych i nelegislatívnych nástrojoch nepoužíva pojem *rodová ideológia*. Naopak, SR, ktorá si ctí ochranu ľudských práv svojich občanok a občanov sa dlhodobo snaží o presadzovanie rodovej rovnosti, ktorá je základnou stratégiou odstránenia diskriminácie žien a jedným z hlavných cieľov EÚ, ktorej sme členskou krajinou.

Navyše, záväzky vedúce k vzdelávaniu o rodovej rovnosti a odstránení násillia na ženách sú definované v domácej a medzinárodnej legislatíve (CEDAW Dohovor), ako aj v **Zákone č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní** (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“) a to konkrétne v § 3 a 4 školskeho zákona, v ktorých sú ustanovené základné princípy a ciele výchovy a vzdelávania.

Vzdelávanie v oblasti rodovej rovnosti, ako aj v oblasti rodovo podmieneného násillia chápeme ako neoddeliteľnú súčasť vzdelávania a výchovy k ľudským právam. V roku 2011 prijalo VZ OSN **Deklaráciu o výchove k ľudským právam a ľudsko-právnom vzdelávaní**. Podľa čl.1 „*výchova k ľudským právam a ľudsko-právne vzdelávanie sú kľúčové [predpoklady] pre podporu všeobecného rešpektu k ľudským právam a základným slobodám a k ich dodržiavaniu, v súlade s princípmi univerzálnosti, nedeliteľnosti a vzájomnej prepojenosti ľudských práv.*“ Vzdelávanie v oblasti ľudských práv by podľa čl. 4 e) malo „*Prispievať k prevencii porušovania a zneužívania ľudských práv a k vykoreneniu všetkých foriem diskriminácie, rasizmu, stereotypov, podnecovania k nenávisti a škodlivých postojov a predsudkov, ktoré sú ich základom*“. Podľa čl. 5: „*Vzdelávanie v oblasti ľudských práv, poskytované verejne alebo súkromne by malo byť založené na princípoch rovnosti, ľudskej dôstojnosti, inklúzie a nediskriminácie, obzvlášť rovnosti medzi dievčatami a chlapcami a medzi ženami a mužmi*“.

Po konzultácii s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVaEZ SR) ohľadom možného rozporu Dohovoru s existujúcimi medzinárodnými záväzkami, najmä so Základnou zmluvou medzi SR a Svätou stolicou uvádzame, že podľa stanoviska MZVaEZ SR ako aj nášho názoru Dohovor nie je v rozpore s týmito záväzkami. Rodičia SR majú možnosť zvoliť si pre deti cirkevnú školu alebo vyučovanie náboženstva na verejnej či súkromnej škole, ktoré zabezpečí vzdelávanie v súlade s ich náboženským presvedčením. Dohovor na týchto podmienkach nič nemení.

4. Monitorovací mechanizmus cez skupinu expertov GREVIO:

V súvislosti s vašimi výhradami k monitorovaciemu mechanizmu dohovoru - GREVIO, ktorý bol vytvorený za účelom monitorovania pokroku pri implementácii dohovoru poznamenávame nasledovné: zárukou nezávislosti a odbornosti GREVIO je najmä fakt, že bude odborným orgánom zloženým z nezávislých a vysoko kvalifikovaných odborníkov a odborníkov v oblasti ľudských práv, rodovej rovnosti, násillia na ženách a domáceho násillia, trestného práva a pomoci a ochrane obetiam násillia na ženách a domáceho násillia. Práve dôraz na odbornosť a nezávislosť vytvára základné predpoklady na kvalitnú prácu monitorovacieho mechanizmu.

Zo všetkých uvedených skutočností vyplýva, že požiadavku na zastavenie ratifikácie Istanbulskeho dohovoru považujeme za neopodstatnenú.